

ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНА СТРАХУ СТАРОСТІ В АНТИЧНИЙ ПЕРІОД

Життя людини умовно можна розділити на декілька періодів, зокрема, дитинство, юність, зрілість та старість. Кожен з них має свої особливості. Значна увага у психології та педагогії приділяється першим двом періодам, в яких відбувається становлення особистості. Однак, стрімке зростання кількості людей похилого віку насамперед у розвинутих країнах Європи та Північної Америки вимагає розгляду періоду старості, не як періоду згасання, а як повноцінної частини життя людини, періоду її духовного розквіту. Важливим стає залучення людей похилого віку до активного громадського життя, праці, навчання. Дана вікова група перестає бути непрацездатним населенням. Навчання людини не закінчується у юнацькому віці, сучасна людина має навчатись протягом всього свого життя, і не лише самостійно. Це зумовлено динамізацією соціального життя. Популярним стає навчання в університеті для людей третього віку, що спонукало розвиток таких наук як геронтопсихологія, геронтосоціологія, андрагогіка тощо. Та поряд з позитивними тенденціями ставлення до старості та людей похилого віку, в сучасній європейській спільноті розмаху набувають й негативні, зокрема, геронтофобія. Часто старечий вік пов'язують з бідністю, незахищеністю, фізичною немічністю, хворобами, смертю, що викликає страх старості.

Тому вважаємо за необхідне розглянути феномен страху старості в філософсько-історичному аспекті. Зокрема, дане дослідження присвячене розумінню періоду старості в Античності.

Одним з перших, хто розділив життя людини на періоди, був античний лікар та філософ Гіппократ. На його думку, старість починається після 60 років, стара людина потребує такої ж особливої уваги як молода і плід [1, с. 707].

Арістокл (Платон) у творі «Держава» говорив, що близькість до смерті наводить на людину страх і заставляє замислитись над прожитим життям. Причиною ж неприємностей у житті людини він вважав не старість, а характер («склад») людини, оскільки «... Хто вів впорядковане життя і був людиною доброзичливою, тому і старість в міру важка. А хто не такий, тому... і старість, і молодість буває тягарем [2, с. 93-94]».

Філософський аналіз старості, як особливого періоду життя людини, зробив Марк Тулій Цицерон у своєму діалозі «Катон старший, або Про старість». По-перше, він зазначив: старість є творінням мудрої природи, тому потрібно сприймати її спокійно, «... адже важко повірити, щоб вона (природа), правильно розділивши інші частини нашого життя, могла, подібно бездарному поету, знехтувати останньою дією [3, с. 360]». Цицерон, як і Платон зазначає, що життя людини залежить не від її віку, а характеру, особистісних рис.

Античний філософ виділив чотири причини, чому старість вважається нікчемною: перша - старість віддаляє від справ, друга - послаблює тіло, третя - позбавляє майже всіх насолод, четверта - наближає до смерті [3, с. 363]. Цицерон намагався довести несправедливість таких характеристик старості. Перевагами старості, на його думку є мудрість, розсудливість, завбачливість, те, чого не вистачає молодості.

Але не зважаючи на намагання охарактеризувати старість з позитивної точки зору, Цицерон все ж порівнює її з хворобою: «... Старості треба упиратися... Як борються з хворобою, так потрібно боротися і зі старістю [3, с. 369]». Саме така оцінка старості Цицероном і вплинула, як видається, на розуміння її як негативного явища з боку європейської спільноти (мається на увазі освічених людей).

Отже, охарактеризувавши старість як природний процес, виділивши її надбання, яких так не вистачає іншим віковим періодам, старість в Античності наразі ототожнили з хворобою, що вплинуло на подальший аналіз та осмислення даного вікового періоду у філософських наукових розвідках.

Література:

1. Гиппократ. Избранные книги / Гиппократ [пер. с греч. В. И. Руднева]. - М. : Биомедгиз, 1936. - 736 с. - (Классики биологии и медицины).
2. Платон. Сочинения в трех томах / Платон. - М.: Мысль, 1971 .- Т. 3. Ч. 1. - 687 с.
3. Цицерон Марк Туллий. Избранные сочинения / Марк Туллий Цицерон [пер. с латин. Сост. и ред. М. Гаспарова, С. Ошерова и В. Смирин. Вступ. статья Г. Кнабе; худ. В. Юрлов]. - М. : Худож. лит., 1975. - 455 с.